

O PROPUNERE DE CONSERVARE ȘI AMENAJARE MUZEISTICĂ A CETĂȚII DE PĂMÎNT DE LA BIHAREA

de SEVER DUMITRAȘCU

Cetatea de pământ de la Biharea, monument istoric de valoare deosebită pentru secolele de început ale epocii feudale, este în același timp și nucleul unei stațiuni arheologice întinse, cu vestigii neolitice, din epoca bronzului, din prima vîrstă a fierului, daco-getice din sec. IV-III î.e.n., celtice, dacice de epocă clasică și romană, romanice din sec. IV-VI e.n., românești din sec. VII-XI e.n., cu urme materiale ale populațiilor migratoare. Stațiunea și cetatea de la Biharea dovedesc continuitatea de viață autohtonă din epoca dacică pînă în evul mediu, cetatea fiind la rîndul ei centrul voievodatului bihorean în vremea lui Menesmorut.

Cetatea de pământ de formă patrulateră s-a conservat pînă azi, menținîndu-i-se valurile de pământ (înălțimea actuală între 6-7 m) și șanțurile (adîncimea actuală 3-4 m), care-i asigură o frumusețe aparte ca monument de la începuturile feudalismului pe teritoriul patriei noastre. La sfîrșitul secolului trecut laturile de nord și de sud (respectiv colțul de nord-est și colțul de sud-est) au fost străpunse, valurile fiind tăiate și șanțurile astupate. O a treia străpungere s-a făcut în timpul și după al doilea război mondial, cînd a fost tăiată și latura de vest (colțul de sud-vest). Aceste intervenții au adus prejudiciul cetății și dau o imagine falsă despre înfățișarea sa inițială, cetatea avînd o poartă reală pe latura de est, necunoscută vizitatorului care nu-i cunoaște locul și rostul. Intervenții felurite au adus cu timpul, și ele, modificări monumentului.

Pe de altă parte, cetatea de la Biharea, așezată fiind în imediată apropiere a municipiului Oradea, în punctul de bifurcare a șoselei Oradea-Biharea spre Satu Mare și Zalău-Baia Mare este și un punct turistic căutat și ușor accesibil.

Valoarea sa arheologică, istorică, turistică impune conservarea și amenajarea sa muzeistică în așa manieră încît să fie ferită de intervenții, degradări, de colmatarea șanțurilor și evadarea valurilor, pentru valorificarea sa științifică, muzeistică și turistică.

În vederea conservării și amenajării sale s-au luat următoarele măsuri :

1. Nu s-au executat săpăturile arheologice care să atace valurile și șanțurile, pentru a i se păstra forma inițială.

2. Pentru cunoașterea sa istorică s-au efectuat săpături arheologice numai în porțiunea de stațiune expusă cărămidăriei, exploatarea lutului pentru nevoi casnice (lutărie) și amenajărilor agricole (sere, solarii, grajduri, saivane, baraje și îndiguiri pe pîrful Ceșmeu).

3. A fost efectuată ridicarea topografică a cetății și stațiunii.

4. A fost efectuat de către I.P.J. Bihor (Atelierul de studii geotehnice) un studiu geotehnic².

5. Pentru viitoarele cercetări arheologice care urmăresc studierea ridicării și structurii valurilor de pământ s-a întocmit un proiect de săpături arheologice însoțite permanent și obligatoriu de conservarea in situ-ului și amenajarea muzeistică modernă, adecvată.

6. A fost întocmit un deviz estimativ³, în care s-au cuprins următoarele lucrări: împrejmuirea cetății cu gard de sîrmă, efectuarea betonării porțiunii de drum ce leagă cetatea de șoseaua Oradea-Satu Mare, pietruirea drumului de incintă, amenajarea unei porțiuni marcate de parcare a automobilelor, modernizarea fontinei din incintă, amenajarea unui punct muzeistic, a casei paznicului și amenajarea in situ-ului vizitabil, realizat prin cercetarea arheologică și conservarea profilelor realizate prin secționarea șanțului. Pământul rezultat din săpătură ar urma să fie depus în cele două "porți" săpate fortuit anterior și care nu aparțin monumentului, pentru aducerea sa la înfățișarea inițială.

Propunerea noastră⁴ privind săparea valului și șanțului, și imediat și obligatoriu conservarea in situ-ului, implică folosirea unei metode neutilizată la noi și, după câte știm, puțin și pe plan mondial, pentru conservarea construcțiilor de pământ afectate de săpături arheologice:

a.- Astfel, încă în timpul efectuării săpăturii, după adîncirea secțiunii, ambele taluzuri vor fi conservate prin consolidarea profilelor rezultate de așa manieră ca structura și înfățișarea lor să nu se schimbe în urma tratamentului chimic.

b.- Protejarea taluzurilor cu material transparent (sticlă securizată sau material plastic), pentru a conserva și în același timp a permite vizitarea și studierea ulterioară (ca "martor") a structurii, compoziției și înfățișării valului.

c.- Acoperirea întregii secțiuni cu învelitoare de beton armat, susținută de o șarpantă de metal sau beton, mascată cu gazon, astfel ca înfățișarea valului să nu fie afectată și pentru a se păstra intactă înfățișarea cetății.

d.- Luminarea în interior propunem a se realiza numai cu lumină electrică (nu prin lămpi de sticlă cu lumină naturală) dirijată pentru a se evita oscilațiile de lumină și, respectiv, și implicit, de temperatură.

Acest model de in situ (tip "muzeu-tunel") trebuie să excludă deteriorarea monumentului, asigurîndu-i conservarea și securitatea și în același timp posibilitatea de a fi vizitat, conferind cetății o nouă valoare muzeală și turistică.

Propunerea modelului nostru de amenajare, conservare și valorificare a unui monument de pământ de importanță și valoarea monumentală a cetății de la Binarea ne îndeamnă să cerem sprijinul și sugestiile tuturor celor interesați - arheologi, istorici, muzeografi, arhitecți, ingineri, chimiști, geotehniști, pedologi, iubitori ai istoriei și arheologiei de orice profesiune din țară și din străinătate - pentru îmbunătățirea și clarificarea proiectului și propunerii noastre. Tuturor le vom pune la

dispoziție întreaga documentație de care dispunem și tuturor le aducem mulțumirile noastre anticipate.

În încheiere considerăm că singura calitate a propunerii noastre este interesul și buna noastră intenție de a cerceta, conserva și valorifica un monument - cetate de pământ și că proiectul nostru nu ambiționează decât să fie realizat în condiții cât mai bune, recunoscând anticipat valoarea și meritele oricărei sugestii sau altei propuneri mai judicioase, economicoase și mai ales eficiente în cercetarea și conservarea monumentului original care este Cetatea de pământ de la Biharea.*

NOTE

- 1 P. CSEPLŐ, Régészeti ásatásokról a Bihari várban, în Arch Ért, XXI, 1901, p.69-72; I.KARÁCSONYI, Ásatásával a Bihari földvárban, în Arch Ért, XXI, 1901, p.72-74; I.G.RUSSU, M.ȘERBAN, N.METIOC, T.FARKAS, M.RUSU, Date antropometrice asupra populației vechi de la "Cetatea Biharea", în Articole și lucrări științifice, IMF Cluj, 1954, p.51 și urm.; M.RUSU, Contribuții arheologice la istoricul cetății Biharea, în AIIC, III, 1960, p.18-22; ST.PASCU, Voievodatul Transilvaniei, I, Cluj, 1972, p.43 și urm.; O.NECRASOV, Evolution de la structure anthropologique de la population de la Roumanie, depuis le paléolithique jusqu'à nos jours et les problèmes qui s'y rattachent, în Annuaire Roumain d'Anthropologie, 10, 1973, p.13-19; S. DUMITRASCU, L.BORCEA, Sondajul arheologic din iulie 1973 în cetatea de la Biharea, în "Crisia", Oradea, 1974, p.57-64; S. DUMITRASCU, Descoperiri arheologice din sec.V-VI e.n. de la Biharea, în "Ziridava", Muzeul Județean Arad, Oradea, 1978, p.81-101.
- 2 Ridicarea topografică a fost executată de A.HADNAGY, muzeograf, specialitatea topografie arheologică, ajutat de muzeograful AL. SĂSIA-NU și GH.GORUN. Tuturor le aducem cuvintele mulțumirii.
- 3 Mulțumim și pe această cale Institutului Județean de Proiectări Bihor, în special ing. Leontin Pescaru, pentru sprijinul acordat în realizarea acestui studiu. Aceleași mulțumiri le aducem muncitorilor de la acest institut, care au executat cele două foraje, pe coronamentul valului și la baza taluzului, și tehn.pr. S.Mercea, ing. A.Stamatiu și desenatei M.Adorjan. Cf. I.J.P. Bihor - Atelierul Studii Geotehnice, Studiul nr.1960/1977 - Cetatea de pământ Biharea.
- 4 Sub o altă formă propunerea noastră a fost înaintată fostei Direcții a Patrimoniului Cultural Național-București.

Atragem atenția că nu discutăm în aceste rânduri problema unei posibile reconstituiri a cetății, care depășește subiectul aflat în fruntea articolului.

**UNE SOLUTION POUR LA CONSERVATION ET L'AMÉNA-
GEMENT COMME MUSÉE DE LA "FORTERESSE DE TERRE"
DE BIHAREA**

Résumé

Le travail expose un intéressant projet de mesures qui ont le but d'assurer la conservation et l'aménagement comme musée ce monument historique d'une grande valeur, qui illustre les siècles du commencement du Moyen Age en notre pays.